

מה זה תמרון רבי־זרועי?

נדרש דיון בהקשר הייחודי שבו תידרש ישראל לממש תמרון רבי־זרועי, וכתובת תורה המציגה את אופן הפעולה האידיאלי של כוחותינו

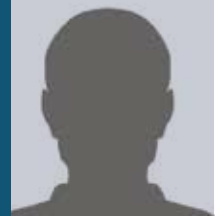
טנק חוצה את תעלת סואץ במלחמת יום הכיפורים. גם מי שדוגל בשחיקה משתמש

לעומת זאת, לוחמת תמרון מבוססת על הפתעת האויב, ועל מיקוד העוצמה ההתקפית בנקודות התורפה במערך שלו. המטרה היא לגרום לאויב להיכנע או לסגת בלחימה מזערית עקב העמדתו במצב של חיסרון מובהק, בשל שיבוש הארגון וההיערכות הצבאית שלו. במסגרת הדיון על ההבחנה בין שתי גישות אלה, התנהל דיון־צד על עצם התוקף המקצועי של המושג "לוחמת תמרון", שכן, גם מי שדוגל בשחיקה משתמש בתמרון כדי לשפר את יכולתו להשמיד ביעילות רבה יותר. יתר על כן, רבו הטענות שהדוגלים בגישת לוחמת התמרון מעוותים את העובדות ההיסטוריות על־מנת לקדם את תפיסתם, מציגים הצלחות שלא היו או מגזימים באומדן מידת התרומה של לוחמת התמרון להצלחות במערכות שונות.²

התמרון בתורה שבעל־פה - לחימה של כוחות יבשה

יצוין שאף אחת מההגדרות הרשמיות אינה מכסה את אחד השימושים המקובלים היום, לפיו התמרון הוא פלישה של כוח לחימה יבשתי לשטח אויב. כלומר, על אף שעל־פי כל ההגדרות שהוזכרו לעיל,

סא"ל (מיל) ד"ר עזו הכט, מדיין אקדמי במכללה הבינ־זרועית לפיקוד ומטה

מעיון בכמה מילונים אזרחיים, בכמה מילונים וספרי תורה צבאית, ומשיחות עם אנשי צבא וחוקרים אקדמיים בתחום, מתברר שיש שימושים שונים למילה "תמרון":

1. צורה של תרגיל צבאי בו משתתפים כוחות הנעים בפועל בשטח.
2. תנועה של כלי לחימה בדרך או של יחידה צבאית, שמיועדת להעניק להם יתרון ביחס לאויב.

באשר להגדרה השנייה, שהיא הרלוונטית לענייננו, המילונים וספרי התורה הצבאית מוסיפים עוד טענה, שאינה קיימת במילונים האזרחיים: כדי שתוגדר תמרון, התנועה חייבת לכלול מרכיב של אש פעילה או נצורה. כלומר, תנועה ללא יכולת לייצר אש (למשל, של שיירת אספקה) אינה תמרון, גם אם היא מעניקה יתרון כלשהו ביחס לאויב. לעומת זאת, המילונים האזרחיים מוסיפים שני שימושים שאינם מופיעים באף אחת מההגדרות הצבאיות הרשמיות:

1. התמרון הוא כל פעולה שמיועדת לאפשר למתמרן לממש את מטרתו באופן תחבולני.
2. תנועה של כלי לחימה בדרך או של יחידה צבאית, שמיועדת לחלץ אותם ממצב של סכנה; כלומר לא רק ליצור יתרון, אלא גם להיחלץ מחיסרון.

התמרון בהגות הצבאית - דרך פעולה תחבולנית

אמנם במילון הצבאי אין התייחסות לתחבולה בהגדרות התמרון, אך התחבולה נכנסה לשיח הצבאי באופן עקיף, במסגרת הדיון בזרוע היבשה ובזרוע הנחתים של ארצות־הברית על רעיון "גישת הלוחמה המתבססת על תמרון" (מכונה בקיצור: לוחמת תמרון). זאת כרעיון מנוגד ל"גישת הלוחמה המבוססת על שחיקה" (מכונה בקיצור: לוחמת שחיקה).¹

לוחמת שחיקה, מבוססת על התנגשות חזיתית באויב, המתמקדת בהשמדת כוחותיו העיקריים ללא התחכמויות.

כדי להגיע למטרה שלו, וגם תותח ארוך-טווח נע דרך השטח כדי לתפוס עמדה המעניקה לו את האפשרות לירות לעבר המטרה, אבל כאמור, היא השתרשה בתורה שבעל-פה.

נראה שההבחנה בין ההגדרות של התורה שבכתב ובין ההגדרות של התורה שבעל-פה נבדלת בדרג המתמון – רוב ההגדרות במילונים ובספרים התורתיים ממוקדים בתמרוני טקטיים; לעומת זאת, נראה שהשימוש המקובל בתורה שבעל-פה מתייחס לתמרוני בדרג ניהול המערכה או בדרג ניהול המלחמה (אסטרטגיה).

תמרון של אש

מושג נוסף שהומצא בעשורים האחרונים הוא "תמרון של אש". קיומו של מושג זה מוזכר במילון צה"ל מאמצע שנות ה-90, אבל לא ניתן לו פירוש שמאפשר להבחין בינו ובין יתר צורות התמרון. מתוך האופן בו נוהגים להשתמש במושג זה במאמרים ובדיונים בארץ ובעולם, משתמע שהכוונה לכך שכוח יבשתי מושג בכלי נשק ארוכי-טווח עומד במקום מסוים ומסיט את מוקד נפילת התחמושת שהוא יורה.

התמרון הרבי-זרועי

אם המושג "תמרון" מתייחס רק לכוחות יבשתיים מהדרג המסער, ותמרון של אש מתייחס רק לכוחות יבשתיים ארטילריים למיניהם, מה פירוש הרעיון של "תמרון רבי-זרועי"? נראה שהכוונה היא תמרון יבשתי המסתייע בכוחות מהזרועות האחרות. המינוח "רבי-זרועי" מתייחס לגורמים המבצעיים. בארצות-הברית טבעו בעת האחרונה מושג שונה: המערכה הרב-תווכית³. התווכים הם: יבשה, אוויר, ים, חלל, סב"ר והמשרעת האלקטרו-מגנטית. במקום להתמקד בזרוע המבצעת, מושג זה מתמקד בתווך בו מתבצעת הלחימה, ביכולת של כל זרוע לתרום ללחימה ובדרישה לשלב את הלחימה בכל תווך בפני עצמו ובכל התווכים יחד לעבר יעד אסטרטגי ומערכתי משותף.

התמרון כאמצעי למימוש מטרה

הן בהגדרות הכתובות והן באופן השימוש בתורה שבעל-פה, ברור שלתמרון אין תכלית עצמאית. כל תמרון הוא אמצעי למימוש תכלית אחרת: משיפור שרידות המתמון, עבוד בשיפור יכולתו לפגוע באויב וכלה ביצירת תנאים מבצעיים שמאפשרים השגת ניצחון בקרב מסוים, במערכה מסוימת או במלחמה המסוימת. המלחמה גם היא רק אמצעי למימוש תכלית נעלה יותר – השגת ניצחון בסכסוך שבין הקבוצות היריבות הנלחמות זו בזו. מכיוון שכך, תורת ניהול המלחמה היא תחום משנה בתורת המדינאות (הכוונה כאן למדינאות במובנה הרחב ביותר, ולא דווקא רק לניהול של הארגון האנושי המכונה מדינה).

מהגות למעשה

אחרי הריון ההגותי לגבי מהות התמרון הרבי-זרועי והאופן בו הוא משרת את המערכה והמלחמה, נדרש ריון של הֶקְשֶׁר הייחודי שבו תידרש ישראל לממש תמרון רבי-זרועי לפי המאפיינים הבאים: הזירות הצפויות, האויבים הצפויים, העימותים הצפויים וכוחותינו הצפויים. לבסוף, נדרשת כתיבת תורה המציגה את אופן הפעולה האידיאלי של כוחותינו אם יוחלט לבצע תמרון רבי-זרועי. ההערות למאמר זה מופיעות בסוף הגיליון.

בתמרון כדי לשפר את יכולתו להשמיד ביעילות רבה יותר. צילום: לע"מ

תמרון יכול להתרחש גם בשטחו של המתמרון ולהיות הגנתי באופי (תמרוני היחלצות, התחמקות, משיכת האויב לשטח השמדה והתקפות נגד וכדומה), השימוש המקובל היום מתייחס רק לתמרוני התקפיים בשטח האויב.

בתורה שבעל-פה החדשה, הפעלת כוחות שאינם יבשתיים, כמו מטוסי קרב או מסוקי קרב, אינה נחשבת תמרון, גם אם היא תואמת את ההגדרות הרשמיות. ההבחנה ככל הנראה מבוססת על משך שהייה של הכוח בשטח בו נלחמים. רק הפעלת כוחות השוהים לאורך זמן בזירת לחימה נחשבת תמרון. כלי טיס רק "מבקרים" בשטח למשך דקות או שעות ספורות (לא בכדי המינוח המקובל באירופה ובארצות-הברית בשתי מלחמות העולם להתקפות מטוסים בשטח האויב היה "פשיטה אווירית") ולכן, בניגוד לתורה שבכתב, בתורה שבעל-פה, תנועתם לתוך השטח ובתוכו אינה נחשבת תמרון.

יתר על כן, מבין הכוחות המוגדרים ככוחות היבשה, רק אלה המתקרבים לאויב כדי לשלוט על שטח או לאחוז בו נחשבים ככוחות מתמרנים. סוגי כוח היורים לעבר האויב בכינון עקיף מרחוק אינם נחשבים לכוחות מתמרנים. ברור שחלוקה זו אינה מדויקת (גם מטוס מתמרון

